

זכויות עובדות ועובדים בפשיטת רגל ובפירוק תאגיד

כללי

ענף זכויות עובדות ועובדים בפשיטות רגל ובפירוק תאגיד הוקם ב-1975 על רקע קריסתם של עסקים וכניסתם להליכי פשיטת רגל ופירוק. העובדות והעובדים במקומות הללו איבדו לא רק את משרותיהם ואת יתרת שכרם, אלא גם את פיצויי הפיטורין שלהם כמתחייב מהסכמי העבודה וגם חלק מהזכויות הסוציאליות שלהם: זאת מאחר שברוב המקרים לא נותרו למעסיקים מקורות כספיים או נכסים למימוש כדי לממן את יתרת החוב לעובדות/ים ולקופות הגמל. פעילות הענף מאפשרת הפרדה מוחלטת בין ביצוע התשלומים לעובדות/ים ולקופות הגמל לבין מימוש נכסי המעסיקים. סכומי הגמלאות צמודים לשינויים בסכום הבסיסי שהגדרתו בחוק הביטוח הלאומי.

ייעודו של הענף הוא לשלם לעובדות ולעובדים את יתרת החוב של המעסיקים בגין שכר ופיצויי פיטורין ולשמור על רציפות הזכויות הסוציאליות בקופות הגמל. הגמלאות ממומנות באמצעות תשלומי דמי הביטוח של המעסיקים (בשיעור המופחת – 0.01% משכרו החודשי של העובד עד תקרת ההכנסה החייבת בדמי ביטוח, ובשיעור הרגיל 0.06% מעל תקרה זו עד מקסימום הבסיסי לגבייה), וגם באמצעות השתתפות הממשלה בשיעור של 0.02% במסגרת שיפוי האוצר.

למרות ההתקדמות הניכרת שהושגה בתחום ההגנה על שכרם של העובדות והעובדים וזכויותיהם, נותרו כמה בעיות שעדיין לא נפתרו:

- ההוצאות המשפטיות הכרוכות בהליכי פירוק עשויות להיות גבוהות מסכום החוב של המעסיק לעובדת ולעובד, ולכן אלה נמנעים מלפתוח בהליכים אלה.
- עובדות ועובדים שצברו תקופות ותק ארוכות, הגמלה המרבית המשולמת להם היא סכום חלקי בלבד לעומת כלל החוב שהמעסיק חייב להם.

ההגדרות בחוק

- **מעסיק בפשיטת רגל או פירוק:** כל סוגי התאגידים שהוצא כנגדם צו פשיטת רגל או פירוק, ואשר העובדות/ים או קופות הגמל לא קיבלו את המגיע להם: עצמאיות ועצמאים, חברות בע"מ, שותפויות, אגודות שיתופיות ועמותות.
- **עובדת/עובד:** כל מי שעבדו אצל מעסיק בזמן מתן צו פשיטת רגל או צו פירוק ועדיין לא קיבלו את יתרת שכרם ופיצויי הפיטורין. בהגדרה זו נכללים תושבות ותושבי ישראל, תושבות ותושבי חוץ ותושבות ותושבי השטחים העובדים מכוח הסכם עבודה תקף.

- **קופות גמל:** כל גוף שעל-פי הוראות הסכם קיבוצי, חוזה עבודה או הסכם אחר שבין העובד/ת למעסיק, ולפי הסכמת אותו גוף, על המעסיק להעביר אליו כספים מכספיו או משכרו של העובד לשם צבירתן או הבטחתן של זכויות העובד/ת הקשורות בעבודתו, בהפסקת עבודתו, בפרישה ממנה או בביטוחו הסוציאלי.

הגמלאות והיקף התשלומים

גמלאות לעובד/ת

- **שכר:** סכומים שטרם שולמו לעובדת או לעובד תמורת עבודתם – שכר עבודה, שעות נוספות, דמי הבראה, פדיון ימי חופשה, תשלום בעד חגים וביגוד – לרבות סכום שנוכה משכרם שלא על-פי חוק ועדיין לא הועבר לתעודתו. אם השכר אינו עולה על שכר המינימום, העובד/ת זכאים לקבל את שכר המינימום הקבוע בחוק – 5,300 ש"ח ב-2020.
- **פיצויי פיטורין:** פיצויים שהעובד/ת זכאים להם עד מועד הפסקת עבודתם בגין הוותק שנצבר בשנות עבודתו אצל המעסיק.

הגמלה המרבית לעובד/ת (לשכר ולפיצויי פיטורין) נקבעה ל-13 פעמים הסכום הבסיסי (114,452 ש"ח ב-2020).

גמלאות לקופות גמל

הגמלאות לקופת גמל נועדו להבטיח את רציפות הזכויות של העובדות והעובדים, וסכומן המרבי הוא פעמיים הסכום הבסיסי (17,608 ש"ח ב-2020). ב-2020 שולמו 521.8 מיליון ש"ח לעובדים ולקופות הגמל, עלייה של 35% בהשוואה ל-2019, לאחר עלייה בסדר גודל דומה (של כ-40%) בין 2018 ל-2019. 488.8 מיליון ש"ח מהסכום הכולל שולמו במסגרת תביעות עובדים, ו-33.1 מיליון ש"ח במסגרת תביעות קופות הגמל. 81.3% מן התשלומים לעובדים שולמו כשכר ופיצויים: השכר בלבד – 66.3%, פיצויים בלבד – 15% (לוח 1). סיבות אפשריות לעלייה החדה בתשלומים בשתי השנים האחרונות הן חוק חדלות פירעון שנכנס לתוקף בסוף 2019 ויתכן של-2020 הוסיף גם המשבר בשוק העבודה בעקבות משבר הקורונה.

לוח 1: תשלומים לעובדים/ות ולקופות גמל (אלפי ש"ח). 2016-2020

שנה	התשלום לעובדים/ות כאחוז מסך הכל			סך התשלומים (מיליון ש"ח)		
	אחר	פיצויי פיטורין	שכר	סך הכל	לקופות גמל	לעובדים/ות
2016	22.4	13.4	64.2	100	15,716	304,973
2017	22.9	13.8	63.3	100	11,867	263,582
2018	18.5	14.6	66.9	100	14,269	262,064
2019	18.3	14.8	67.0	100	13,388	373,121
2020	18.7	15.0	66.3	100	33,068	488,737

פשיטת רגל ופירוק תאגיד

מעסיקים ותביעות עובדים/ות

פרק הזמן שבין הפסקת יחסי העובד-מעסיק ועד שהגמלה משולמת הוא בדרך כלל כמה שנים. הפחתת סכומי אגרות הפירוק הובילה לגידול במספר התביעות בענף זה.

ב-2020 היו 1,129 מעסיקים חדשים אשר בגינם הוגשו תביעות לענף. התקבלו לטיפול 18 אלף תביעות עובדים חדשות – עלייה של 9.1% לעומת 2019, ואושרו 8.3 אלף תביעות. מספר התביעות לקופות גמל שהתקבלו היה 867 – עלייה של 49.2% לעומת 2019 (לוח 2). ב-71% מהתיקים החדשים היו 1-5 תביעות לעומת 65% ב-2019. בסך הכל בשנים 2016-2020 היה שיעורם של תיקים עם 1-5 תביעות יותר ממחצית (לוח 3). אין מדובר בהכרח במעסיקים קטנים אלא רק במספר התביעות שהוגשו בגין אותם מעסיק. בעתיד ייתכנו תביעות נוספות והן עשויות לשנות את התפלגות המעסיקים לפי מספר תביעות העובדים בתיקיהם.

לוח 2: מעסיקים חדשים בענף, תביעות עובדים/ות ותביעות לקופות גמל, 2016-2020

שנה	מעסיקים חדשים	תביעות של עובדים/ות		תביעות של קופות גמל	
		התקבלו	אושרו	התקבלו	אושרו
2016	674	9,558	9,241	434	424
2017	683	8,941	8,664	436	422
2018	1,016	10,591	9,832	461	438
2019	1,185	16,537	13,909	581	562
2020	1,129	18,034	8,319	867	804

מהתפלגות לפי ענף כלכלי עולה כי 21% מן המעסיקים החדשים ב-2020 היו מענף המסחר, 17.7% מבינוי '15.9% משרותי אירוח ואוכל ו-10.8% מענף התעשייה והחרושת. בכל אחד מארבעת הענפים הללו היה גידול לעומת השנה הקודמת (לוח 4). בענף התעשייה והחרושת, היה השיעור הגדול ביותר של תביעות שאושרו – 16.8%, ולאחריו ענף המסחר – 15.5% (לוח 5).

לוח 3: מעסיקים חדשים בענף לפי מספר התביעות*, 2016-2020

שנת קבלת התיק	סך הכל מעסיקים חדשים	מספר תביעות למעסיק כאחוז מכלל המעסיקים		
		סך הכל	5-1	25-6
2016	674	100	60.1	29.2
2017	683	100	58.7	29.6
2018	1,016	100	56.8	32.1
2019	1,185	100	65.0	26.1
2020	1,129	100	71.0	22.6

* לא כולל תביעות לקופת גמל

לוח 4: מעסיקים חדשים בענף לפי ענף כלכלי (אחוזים), 2016-2020

שנה	סך הכל (מספרים מוחלטים)	אחוזים				
		סך הכל	בינוי	מסחר	שירותי אירוח ואוכל	תעשייה וחרושת
2016	674	100.0	13.5	23.1	13.2	12.2
2017	683	100.0	12.7	23.6	12.3	10.8
2018	1,016	100.0	16.4	20.2	13.8	11.5
2019	1,185	100.0	17.1	19.7	14.0	10.4
2020	1,129	100.0	17.7	21.0	15.9	10.8

לוח 5: תביעות עובדים/ות שאושרו לפי ענף כלכלי (אחוזים), 2016-2020

שנה	סך הכל (מספרים מוחלטים)	אחוזים				
		סך הכל	בינוי	מסחר	שירותי אירוח ואוכל	תעשייה וחרושת
2016	9,241	100.0	10.7	15.5	9.4	14.2
2017	8,664	100.0	13.7	14.2	9.4	13.0
2018	9,832	100.0	12.6	16.2	10.6	8.8
2019	13,909	100.0	10.9	19.2	6.9	14.3
2020	8,319	100.0	10.1	15.5	5.3	16.8

ב-2020 קיבלו את הגמלה המרבית 489 עובדות ועובדים שהם 5.9% מכלל העובדים שתביעתם אושרה. שולמו להם בסך הכל 56.2 מיליון ש"ח שהם 11.5% מסך תשלומי הגמלאות ששולמו, לעומת 9.7% בשנתיים שקדמו לשנה הנסקרת. (לוח 6).

לוח 6: תביעות עובדים/ות לגמלה מרבית שאושרו וסכומיהן, 2016-2020

שנה	מספר העובדים		גמלאות מרביות *	
	סך הכל	כאחוז ממספר התביעות שאושרו	סך הכל (אלפי ש"ח)	כאחוז מסך תשלומי הגמלאות
2016	225	2.4	25,295	8.3
2017	207	2.4	23,319	8.8
2018	225	2.3	25,382	9.7
2019	317	2.3	36,199	9.7
2020	489	5.9	56,186	11.5

* סך הגמלה ששולמה לכל רכיבי השכר.